

УДК 021.2:37:316.775-053.8
DOI: 10.31866/2616-7654.17.2026.361624

ОСВІТНЯ ФУНКЦІЯ БІБЛІОТЕКИ ЯК ОДНА ІЗ ПРОВІДНИХ У СПРИЯННІ НАВЧАННЮ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Лілія Кравець,
докторка філософії, викладачка,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(Переяслав, Україна)
e-mail: liliakra236@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5631-623X

Для цитування:

Кравець, Л. (2026). Освітня функція бібліотеки як одна із провідних у сприянні навчанню впродовж життя. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 17, 164–176. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.17.2026.361624>

Метою статті є напрацювання інструментів реалізації освітньої функції бібліотеки, які сприяють освіті дорослих та реалізують концепцію «навчання впродовж життя».

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на використанні методів соціокомунікаційного, інституціонального, структурно-функціонального, інформаційного та компаративістського підходів, залученні термінологічного і класифікаційного аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає у вивченні функцій бібліотеки як інтегрального синкретичного комплексу, осередком якого є освітня функція, пов'язана із засвоєнням ціннісних надбань і систематизованих знань, формуванням світогляду особистості та траєкторії її розвитку.

Основні висновки. Встановлено, що бібліотека як поліфункціональний соціальний інститут у сучасному технологічно орієнтованому суспільстві знань виконує багато функцій. Інтегральною функцією цього синкретичного комплексу є освітня. Вона здійснюється через взаємодію бібліотеки з освітньою системою суспільства шляхом створення сприятливих для самоосвіти особистості умов. Відзначено, що бібліотека допомагає освіті впродовж життя, реалізує засади державної політики України у сфері освіти, функціонує як інноваційне комунікативне середовище набуття формальної, неформальної та інформальної освіти. Зазначено, що бібліотека XXI ст. – це комунікативна платформа, яка об'єднує людину з духовним досвідом минулого, інтегрує її в сучасний інтелектуальний простір та орієнтує на відповідальну участь у творенні майбутнього. Бібліотека є інтерактивним освітнім простором, вона стає агентом змін, не лише впроваджує інноваційні рішення, але й генерує їх. Напрацьовано інструменти реалізації освітньої функції бібліотеки та сприяння навчанню впродовж життя. Виокремлено дванадцять інструментальних ресурсів реалізації освітньої функції бібліотеки та підвищення продуктивності книгозбірні у підтримці навчання протягом життя. Наголошено на тому, що бібліотеки України є активними впроваджувачами концепції «освіта впродовж життя», адептами освітніх ініціатив.

Ключові слова: функції бібліотеки; інструменти реалізації освітньої функції бібліотеки; освіта дорослих; пролонговане навчання; перманентна освіта.

ВСТУП

На 32-й Генеральній конференції ЮНЕСКО (Париж, 2003) прийнято рекомендацію використовувати термін «суспільство знань» замість терміна «інформаційне суспільство» (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2004). Концепція «суспільство знань» визначена Всесвітньою доповіддю ЮНЕСКО «До суспільств знання» 2005 року (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2005). Для суспільства знань ключовим компонентом усіх сфер життя, головним економічним капіталом, ціннісним пріоритетом є знання. Фундамент суспільства знань – концепція «навчання впродовж життя».

Призначення бібліотеки в суспільстві знань – створення умов для навчання протягом життя. Діяльність бібліотеки має бути зорієнтована на формування особистісних гуманістично орієнтованих ціннісних світоглядних домінант усіма членами суспільства, які постають як актуально чи потенційно долучені до бібліотечного простору особи (відвідувачі бібліотеки, співробітники, інфлюенсери, діячі культури, стейкхолдери, широка громадськість). Для суспільства знань кількість знань не є самоціллю, важливості набуває трансформація їх змісту, переосмислення значення для життя сучасної людини і суспільства, цифровізація знань та їх постійна інформаційна експертиза.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

Окремі функції бібліотек аналізуються в дослідженнях Ю. Горбаня, О. Збанацької, Т. Коваль, Н. Кунанець, О. Мар'їної, В. Пальчук, Г. Пристай, Н. Розколупи, О. Сербіна, Т. Сидоренко, Л. Туrowsької та ін. О. Кузьменко та В. Загуменна (2021) наголошують на тому, що в сучасному світі, який зазнає стрімких трансформацій, бібліотеки значно розширюють своє призначення. Посилення в їх діяльності набувають такі функції, як освітня, навчальна та дозвіллева.

В публікаціях останніх двох років спостерігається зростання уваги до вивчення освітньої функції бібліотек.

Реалізація бібліотеками покладеної на них суспільством знань освітньої функції аналізується І. Коваленко (2023). Дослідниця розглядає бібліотеку як платформу освіти впродовж життя, оцінює наявний досвід українських бібліотек у роботі із вразливими верствами населення, з літніми людьми, вивчає взаємодію книгозбірні з університетами третього віку.

М. Якіма та А. Моргун (2025) зазначають, що в сучасному світі бібліотека розширює свої функції, набуває нових ролей у суспільстві. Вона стає центром освіти та саморозвитку, ключовим суб'єктом концепції «освіта впродовж життя». Авторка наголошує на тому, що сучасний бібліотечний простір є гнучким, мобільним і відкритим, за цих умов бібліотекар повинен стати багатопрофільним працівником.

Я. Ніколаєнко (2025) наголошує на тому, що євроінтеграційні процеси створюють запит на пропагування в Україні європейських освітніх цінностей; ключовою інституцією, яка здатна виконати це завдання, є бібліотека. Покликаючись на соціологічні дослідження, науковиця зазначає: бібліотеки – активні учасники освітнього процесу, центри неформальної освіти. Водночас вивчення запитів корис-

тувачів бібліотек засвідчує, що бібліотечний простір виконує не лише навчальну, але й культурно-виховну функцію.

Аналіз діяльності бібліотек як інституцій, що транслюють історичну пам'ять, здійснюють Т. Новальська і Н. Бойчук (2024). Дослідниці вивчають основні тенденції діяльності бібліотек, висвітлюють досвід створення окремих бібліотечних просторів, наголошують на важливості реалізації бібліотеками меморіальної функції, яка тісно взаємодіє з освітньою.

О. Суровцева (2025) акцентує на тому, що освітня функція бібліотеки передбачає популяризацію знань про книгу, інформацію та інформаційні ресурси і висвітлює досвід реалізації освітньої функції бібліотеки на прикладі наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Науковиця систематизує професійні компетентності, якими мають володіти працівники бібліотеки для дійової участі в освітньому процесі.

Досвід діяльності «Бібліотеки Майдану» та створення в бібліотеці відкритого громадського простору, який стимулює відвідувачів до саморозвитку і самоосвіти, розкриває Т. Філіна (2025). «В умовах інформаційної війни, – зазначає вона, – бібліотеки є частиною критичної інфраструктури, осередками, які тримають культурний та соціальний фронт громад, забезпечуючи зв'язок, освіту та вільний доступ до джерел інформації» (с. 17).

Вивчення концепції «освіта впродовж життя», до реалізації якої сучасні бібліотеки стають дедалі більше залучені, в науковій літературі має переважно педагогічне спрямування. Наприклад, О. Бойко, С. Оборська, К. Кириленко та ін. (Boiko et al., 2021) аналізують простір освіти впродовж життя та досліджують інноваційні компетентності, якими має володіти педагог за цих умов.

Аналіз освітньої функції бібліотеки як інституції, що підтримує освіту впродовж життя, не був предметом окремого дослідження.

Мета статті – напрацювання інструментів реалізації освітньої функції бібліотеки, які сприяють освіті дорослих та реалізують концепцію «навчання впродовж життя».

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження ґрунтується на залученні методів соціокомунікаційного, інституціонального, структурно-функціонального, інформаційного та компаративістського підходів. Термінологічний аналіз було застосовано для уточнення понятійного апарату дослідження; класифікаційний – для напрацювання інструментів реалізації освітньої функції бібліотеки та їх систематизації. Джерельну базу наукової розвідки сформували Закони України «Про освіту», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», офіційні аналітичні документи міжнародних організацій, зокрема, Всесвітня доповідь ЮНЕСКО «До суспільств знання» та «Технічна записка Інституту навчання протягом життя при ЮНЕСКО».

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бібліотека – не просто місце для зберігання книг, це «інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що

має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки» (Верховна Рада України, 1995). У законодавчо закріпленому визначенні терміна зафіксовані головні завдання, які покладені суспільством на бібліотеку. Вони полягають у задоволенні інформаційних, наукових, культурних, суспільних потреб споживачів та водночас у формуванні цих потреб.

Як поліфункціональний соціальний інститут бібліотека відіграє в житті суспільстві дедалі більше значення. Спектр її діяльності прийнято позначати терміном «функція бібліотеки». «Термін “функція бібліотеки” означає напрям діяльності бібліотек, спрямованої на забезпечення сталого розвитку та задоволення певних інформаційних потреб користувачів» (Кравець, 2025, с. 53). Функції бібліотеки є динамічною єдністю окремих пов'язаних між собою підсистем, їх інтегральною взаємодією. Особливе значення для успішного функціонування бібліотеки мають онтологічна та прагматична підсистеми.

Онтологічна підсистема бібліотечних функцій формується інформаційною, документокомунікативною, освітньою, культурно-просвітницькою, соціальною та іншими обумовленими зазначеними функціями. Як зауважує О. Матвійчук (2009), «у діяльності бібліотек інформаційно-просвітницька, практична, виховна і розвиваюча функції пов'язані з комунікативно-організаційною функцією, яка проявляється в організації взаємодії людей, їх соціальної активності при спілкуванні, обміні думками, інформацією, організацією їх відпочинку і дозвілля».

Онтологічна підсистема бібліотечних функцій тісно пов'язана з підсистемою прагматичних функцій бібліотеки. Останні відображають бібліотечні практики, які «виникають у відповідь на певні завдання бібліотек різних типів і видів у процесі задоволення ними інформаційних потреб окремих категорій користувачів» (Кравець, 2025, с. 22). Прагматичними функціями бібліотеки є: меморіальна, освітня, науково-допоміжна, виховна, навчальна, рекреаційна, розважальна, соціокультурна, гедонічна, соціалізуюча.

Онтологічна та прагматична підсистеми бібліотечних функцій мають свої компоненти, водночас всі вони як елементи синкретичного цілого тісно між собою пов'язані, виконання однієї із функцій є невід'ємним від актуалізації іншої.

Поділ функцій бібліотек на онтологічні та прагматичні не є універсальним. Для прикладу, О. Матвійчук (2009), покликаючись на визначення бібліотеки як соціального і культурного інституту, поділяє її функції на соціальні та культурні. Інші дослідники, зокрема О. Кузьменко та В. Загуменна (2021), основними функціями сучасної бібліотеки вважають інформаційну та комунікаційну. Позначаючи функції бібліотеки термінологічно відмінно, дослідники є одноставними у визначенні багатоаспектності діяльності бібліотеки та констатації її поліфункціональності. «Успішне функціонування модернізованої бібліотеки цифрової доби базується на оптимальній інтеграції і диференціації традиційних та інноваційних функцій бібліотек» (Бойко & Кравець, 2025, с. 15).

Функції бібліотек перебувають у стані постійного оновлення, оскільки бібліотека як соціальний інститут оперативно реагує на вимоги часу та модернізує свою

діяльність згідно з їх пріоритетами. Суспільні трансформації не лише сприяють оновленню функцій бібліотеки, але і спонукають до диверсифікації та мультиплікації наявних. Диверсифікація функцій бібліотеки передбачає оновлення напрямів діяльності, їх форм і методів у відповідь на суспільні трансформації; мультиплікація – збільшення та розширення напрямів діяльності бібліотеки, посилення активності за вже наявними. Головними чинниками модернізації бібліотечних функцій у сучасному технологічно орієнтованому суспільстві є опанування інноваційних та інформаційно-комп'ютерних технологій, оволодіння інструментами ринкової конкуренції. Цифровізація як визначальна ознака формування структур постіндустріального суспільства сприяла появі та актуалізації таких функцій бібліотеки, як інформаційно-комунікативна, медіамаркетингова, навігаційно-моніторингова, іміджмейкінгова, цифрового кураторства. Новими функціями бібліотек України в умовах збройної агресії росії стали консолідуєча, ціннісно-орієнтаційна, деколонізаційна та дерусифікаційна, деокупаційна, волонтерська, меморіальна (комеморативна), реабілітаційна, інклюзивна, психотерапевтична.

Функції бібліотеки в сучасному суспільстві є синкретичним комплексом, що перебуває у стані перманентного оновлення та вдосконалення. Осереддям цього комплексу є освітня функція, яка постає як інтегральна. Вона пов'язана із засвоєнням ціннісно-культурних надбань і систематизованих знань, які трансформують світогляд особистості та формують траєкторію її розвитку. Ця функція бібліотеки традиційно орієнтована на вдосконалення освіти та здійснення самоосвіти тими категоріями населення, які є користувачами бібліотечних послуг, і зводиться до залучення широкої громадськості до освітньо орієнтованих бібліотечних ініціатив, числа потенційних читачів та відвідувачів бібліотеки. Освітня функція бібліотеки утілюється також в інформаційному забезпеченні наукової та навчально-дослідницької діяльності, популяризації наукових досліджень, збільшенні престижу знань у суспільстві. Освітня функція бібліотеки реалізується через взаємодію бібліотеки з освітньою системою суспільства шляхом сприяння самоосвіті особистості. Як зазначає Є. Кулик (2015), «підтримка освіти, популяризація ресурсів для самоосвіти, створення умов для навчання впродовж життя – пріоритетні напрямки діяльності усіх бібліотек в усьому світі».

У Технічній записці Інституту навчання протягом життя при ЮНЕСКО запропоноване таке визначення концепції: навчання протягом усього життя ґрунтується на інтеграції навчання та життя, охоплює пожиттєве (lifelong) навчання (від народження до смерті) і навчання впродовж усього життя (life-wide) для людей різного віку, яке здійснюється різними способами та задовольняє широкий спектр потреб і вимог у навчанні (UNESCO Institute for Lifelong Learning, n.d.). Інститут навчання протягом життя (UNESCO Institute for Lifelong Learning, UIL) – це міжнародний дослідницький центр при Організації Об'єднаних Націй (ООН) із питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), його діяльність спрямована на розвиток навчальних екосистем, які функціонують впродовж усього життя людини незалежно від життєвих обставин (<https://www.uil.unesco.org/en>). А. Карлсен, директор UIL, зазначає, що інституція покликана реалізувати значний і широкий мандат, що охоплює багато складних питань навчання протягом усього життя

в різноманітному та швидкозмінному світі. Більше ніж будь-коли нам потрібно чітко зосередитися і забезпечити більшу узгодженість у виконанні цього мандата (UNESCO Institute for Lifelong Learning, n.d.).

Австрійський і американський економіст Ф. Махлуп (Machlup, 1962), який досліджував знання як економічний ресурс та вивчав економіку, що створена і працює на основі знань («економіку знань»), дійшов висновку: динаміка розвитку світового цілого та відповідно кількість інформації, якою оперує людство, значно перевищує освітні можливості навчальних програм (цей концепт отримав назву «концепція напіврозпаду знань»). Актуальність змісту навчальної програми може бути втрачена ще до завершення здобувачем освіти навчання за цією програмою. В умовах технологічних змін, темп яких перманентно зростає, знання швидко старіють. Така тенденція не нівелює значення знань для сучасної людини, навпаки, вони дедалі більше стають актуальними, а набуття знань – процесом, який не має фіксованої межі. Нагально необхідним є продовження освіти після завершення навчання.

«Навчання впродовж життя» (синонімічними назвами концепції є «продовжане навчання», «безперервне навчання», «перманентна освіта») передбачає набуття нових знань, необхідних для професійного розвитку та успішної соціалізації особистості, Soft Skills та Hard Skills компетентностей у різний спосіб: шляхом набуття формальної освіти вищого рівня чи за іншим напрямом, навчання на робочому місці, отримання неформальної освіти, самовдосконалення та постійної самоосвіти. Законом України «Про освіту», ст. 6, п. 1, «сприяння навчанню впродовж життя» визначене як одна із засад державної політики у сфері освіти (Верховна Рада України, 2017). Згідно зі статтею 8, пунктом 1, право на освіту впродовж життя реалізується шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.

Формальна освіта – це такий вид освіти, який здобувається за освітніми програмами, затвердженими відповідними державними органами, відповідає державним стандартам та підтверджується виданим державним освітнім закладом (або приватним закладом освіти, що має надану офіційними органами ліцензію на провадження освітньої діяльності) документом. Формальна освіта здійснюється поетапно на таких освітніх рівнях: дошкільна, повна загальна середня, професійна (або професійно-технічна), фахова передвища, вища на першому (бакалаврському), другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому або освітньо-творчому) рівнях. Формами її здобуття є інституційна (денна, вечірня та заочна) або індивідуальна (сімейна, екстернатна тощо). Неформальна освіта – це такий вид освіти, який не регулюється державними освітніми стандартами, не передбачає присудження державних кваліфікацій та не фіналізується отриманням документа про завершення освіти державного зразка. Водночас неформальна освіта відбувається за певною програмою, передбачає набуття теоретичних і практичних знань та навичок, проведення зрізів набутих знань, здійснення форм підсумкового контролю, отримання сертифіката. Прикладами неформальної освіти є очні навчальні курси, онлайн-курси, вебінари, майстер-класи, тренінги тощо. Інформальна освіта – це такий вид освіти, який не є структурованим. Навчання відбувається у повсякденному житті, часто неусвідомлено (у процесі спілкування чи споглядання за іншими). Інформальна освіта є самоорганізова-

ною, здійснюється під час звичайної діяльності, тому її ще називають самоосвітою. Приклади інформальної освіти – це перегляд науково-популярних або навчальних YouTube-каналів, читання книг, участь у дискусійних клубах, відвідування культурно-мистецьких імпрез тощо.

Складовою освіти впродовж життя є освіта дорослих. Вона «спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки» (Верховна Рада України, 2017) та є невинним процесом здобуття нових знань, умінь, навичок, набуття нових компетентностей. Освіта дорослих передбачає не лише підвищення кваліфікації за набутою професією чи перекваліфікацію, але й набуття громадянської освіти та особистий розвиток.

У суспільстві, пріоритетами якого є освіта та перманентне самовдосконалення і розвиток особистості, бібліотека як соціальний інститут є не лише книгозбірницею. Це багатофункціональний інтелектуальний соціокультурний простір, який функціонує як інформаційний центр, коворкінг-хаб, творча майстерня, осередок громадського та суспільно-політичного життя, платформа для спілкування і втілення креативних ідей. Це місце набуття формальної (бібліотека може у різний спосіб взаємодіяти із закладами освіти, брати участь в організації дуальної освіти), неформальної (бібліотека може бути ініціатором різних освітніх ініціатив, місцем для проведення майстер-класів та тренінгів) та інформальної освіти. Бібліотека XXI ст. – це комунікативна платформа, що об'єднує людину з духовним досвідом минулого, інтегрує її в сучасний інтелектуальний простір та орієнтує на відповідальну участь у творенні майбутнього. В сучасному постіндустріальному суспільстві бібліотека є інтерактивним освітнім простором, вона стає агентом змін: не лише впроваджує інноваційні рішення, але й генерує їх.

Інструментами реалізації освітньої функції бібліотеки та сприяння навчанню впродовж життя є:

1) оновлення фондів навчальної, наукової, методичної літератури, формування профільних фондів, модернізація бібліотечного простору з метою приваблення відвідувачів до фондів книгозбірні та створення комфортних умов користування ними;

2) підтримка проектних досліджень, допомога в написанні та оформленні наукових робіт, презентацій наукових досліджень, популяризації наукових робіт;

3) надання можливостей безкоштовного доступу до знань та цифрових ресурсів (книг, періодичних видань, електронних баз даних, аудіокниг та освітніх відео), їх популяризація через роботу із громадськістю, зокрема, шляхом використання месенджерів та соціальних мереж, залучення технологій таргетованої реклами;

4) організація та проведення інформаційно-просвітницьких заходів, тренінгів, вебінарів, відкритих лекцій, круглих столів, творчих зустрічей, дискусійних майданчиків тощо для різних цільових аудиторій і широкого загалу;

5) розвиток інформаційної та медійної грамотності, навчання відвідувачів пошуку інформації, оцінці її джерел, розрізненню фейків і фактів, маніпулятив-

них технологій і достовірних джерел, напрацювання інструментарію інформаційної гігієни, пропагування інтернет-гігієни ресурсами у соцмережах;

6) розвиток критичного та латерального мислення, формування інноваційної культури і сприяння вияву креативності, організація міжгалузевих заходів, які об'єднують представників різних сфер та слугують поліфонічному розгляду тем і проблем;

7) впровадження гейміфікації (ігрових технологій у неігрові процеси): інтерактивних технологій навчання, ігрових освітніх платформ тощо;

8) створення просторів для психосоціальної підтримки, поповнення ресурсу життєстійкості, пунктів незламності;

9) створення івент-румів, коворкінг-просторів, книгарень-кав'ярень, відео-просторів, віртуальних локацій, вільних творчих просторів, окремих навчально-ігрових та фітнес-зон для наймолодших відвідувачів, інклюзивних просторів, орієнтованих на різні вікові аудиторії;

10) організація книжкових клубів, театралізованих дійств, майстер-класів, творчих вечорів, дискусійних панелей, форсайт-дискусій, виставок, інших культурних івентів;

11) участь у житті місцевої громади, долучення до громадських, соціальних та суспільних ініціатив, національних і міжнародних інтелектуальних, навчальних, соціокультурних проєктів. В умовах російсько-української війни бібліотека є ресурсом формування стійкої української національної ідентичності;

12) перманентне самовдосконалення всіх бібліотечних працівників, сприяння їх професійному та особистісному розвитку, підвищенню кваліфікації, налагодження активної взаємодії з колективами провідних бібліотек України і світу. Працівник бібліотеки набуває функцій консультанта, наставника, фасилітатора, інфлюенсера, агента змін.

Бібліотека повинна стати середовищем інтегрального навчання та ресурсом самоуправління навчанням. «Сучасні книгозбірні – це інноваційні освітньо-культурні установи, головна місія яких – модернізувати форми й методи роботи з метою перетворення бібліотек у творчі, освітні лабораторії з наданням широкого спектра інформаційних, освітніх послуг» (Жалко & Ляшук, 2023, с. 29).

Активізація діяльності як Національних бібліотек України (Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (Київ), Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (Київ), Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, Одеської національної наукової бібліотеки та ін.), так і регіональних бібліотек, спеціалізованих бібліотек, бібліотек навчальних закладів, урізноманітнення їх ініціатив (про що свідчать офіційні вебсторінки бібліотек та публікації в засобах масової інформації) – підтвердження того, що бібліотеки є активними впроваджувачами концепції «освіта впродовж життя», адептами освітніх ініціатив.

ВИСНОВКИ

Бібліотека як поліфункціональний соціальний інститут у сучасному технологічно орієнтованому суспільстві знань виконує багато функцій. В умовах суспільних трансформацій, які сприяють оновленню напрямів і видів діяльності бібліотеки, спонукають до диверсифікації та мультиплікації наявних, інтегральною функцією синкретичного комплексу функцій бібліотеки є освітня. Вона здійснюється через взаємодію бібліотеки з освітньою системою суспільства шляхом створення сприятливих для самоосвіти особистості умов. Бібліотека допомагає освіті впродовж життя, реалізує засади державної політики України у сфері освіти, функціонує як інноваційне комунікативне середовище набуття формальної, неформальної та інформальної освіти. Головними чинниками модернізації бібліотечних функцій у суспільстві знань є опанування інноваційних та інформаційно-комп'ютерних технологій, оволодіння інструментами ринкової конкуренції. Зазначено, що бібліотека XXI ст. – це комунікативна платформа, яка об'єднує людину з духовним досвідом минулого, інтегрує її в сучасний інтелектуальний простір та орієнтує на відповідальну участь у творенні майбутнього. Бібліотека є інтерактивним освітнім простором, вона стає агентом змін, не лише впроваджує інноваційні рішення, але й генерує їх. Напрацьовано інструменти реалізації освітньої функції бібліотеки та сприяння навчання впродовж життя. Виокремлено дванадцять інструментальних ресурсів реалізації освітньої функції бібліотеки та підвищення її продуктивності у підтримці навчання впродовж життя. Наголошено на тому, що бібліотеки України є активними впроваджувачами концепції «освіта впродовж життя», адептами освітніх ініціатив.

Аналіз досвіду окремих бібліотек, дослідження їх взаємодії у напрямку сприяння навчання впродовж життя має стати предметом подальших наукових досліджень.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бойко, Л., & Кравець, Л. (2025). Функції української бібліотеки цифрової доби. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 16, 10–22. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348045>
- Верховна Рада України. (1995, 27 січня). *Про бібліотеки і бібліотечну справу* (Закон № 32/95-ВР). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text>
- Верховна Рада України. (2017, 5 вересня). *Про освіту* (Закон № 2145-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Жалко, Т. Й., & Ляшук, Н. В. (2023). Бібліотека як середовище навчання і самоуправління навчанням в умовах сьогодення (на прикладі Бібліотеки-студії «ДіМ» Центральної бібліотеки для дітей м. Луцька). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 25–30.
- Коваленко, І. (2023). Бібліотека як платформа освіти дорослих в умовах цифрових трансформацій. *Науково-педагогічні студії*, 7, 194–204. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-194-204>

- Кравець, Л. О. (2025). *Еволюція функцій бібліотек в умовах суспільних трансформацій* [Дисертація доктора філософії, Київський національний університет культури і мистецтв].
- Кузьменко, О. І., & Загуменна, В. В. (2021). Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 38–44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715>
- Кулик, Є. В. (2015, 6–8 жовтня). Віртуальний простір бібліотеки як середовище освіти та самоосвіти юнацтва. В *Бібліотека. Наука. Комунікація* [Матеріали конференції]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/529>
- Матвійчук, О. Є. (2009). Соціально-культурні функції бібліотек. *Актуальні питання культурології*, 8(1), 59–64. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3051/1/Matviychuk_%20%D0%9E.%20.pdf
- Ніколаенко, Я. М. (2025, 30 жовтня). Освітнянські бібліотеки як посередники у трансфері європейських освітніх цінностей. В *Гармонізація системи освіти України з європейським освітнім простором: досягнення, виклики та перспективи* [Матеріали конференції] (с. 105–107). Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики». https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/12/thesis_ssi-iea_vii_2025.pdf#page=105
- Новальська, Т., & Бойчук, Н. (2024). Публічні бібліотеки як інституції історичної пам'яті українського народу. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 13, 222–232. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307253>
- Суровцева, О. В. (2025). Освітня функція наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. В *Ідеї. Практики. Перспективи сучасної освіти* (Ч. 2, с. 245–252). Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/91c5bc73-de8a-44f5-9e1d-7062683bf659/content>
- Філіна, Т. В. (2025). Трансформація публічних бібліотек України у відкриті громадські простори: досвід Бібліотеки Майдану. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 13–18. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2025.350570>
- Якіма, М., & Моргун, А. (2025, 12 листопада). Бібліотека як інноваційний центр освіти, комунікації та саморозвитку. В *Бібліопсихологія, бібліопедагогіка, бібліографістика, бібліотерапія в освіті: теорія і практика* [Матеріали конференції] (с. 67–69). Мукачівський державний університет.
- Boiko, O., Oborska, S., Kyrylenko, K., Cherevko, S., Lebid, O., & Kulko, V. (2021). The concept of the formation of the teacher's innovative competence in the space of lifelong education. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 21(4), 59–64. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.4.9>
- Machlup, F. (1962). *The production and distribution of knowledge in the United States*. Princeton University Press. <https://www.mises.at/static/literatur/Buch/machlup-production-and-distribution-of-knowledge-in-the-us.pdf>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (n.d.). *UNESCO Institute for Lifelong Learning Technical Note*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved February 26, 2026, from <https://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/LifelongLearning/en/UNESCOTechNotesLLL.pdf>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2004). *Records of the General Conference, 32nd session: Vol. 1. Resolutions*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000133171>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2005). *Towards knowledge societies*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843>

REFERENCES

- Boiko, L., & Kravets, L. (2025). Funktsii ukrainskoi biblioteki tsyfrovoy doby [Functions of the Ukrainian library in the digital epoch]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 16, 10–22. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348045> [in Ukrainian].
- Boiko, O., Oborska, S., Kyrylenko, K., Cherevko, S., Lebid, O., & Kulko, V. (2021). The concept of the formation of the teacher's innovative competence in the space of lifelong education. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 21(4), 59–64. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.4.9> [in English].
- Filina, T. V. (2025). Transformatsiia publichnykh bibliotek Ukrainy u vidkryti hromadski prostory: dosvid Biblioteki Maidanu [Transformation of public libraries of Ukraine into open public spaces: The experience of the maidan library]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 13–18. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2025.350570> [in Ukrainian].
- Kovalenko, I. (2023). Biblioteka yak platforma osvity doroslykh v umovakh tsyfrovyykh transformatsii [The library as a platform for adult education in the conditions of digital transformations]. *Research and Educational Studies*, 7, 194–204. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-194-204> [in Ukrainian].
- Kravets, L. O. (2025). *Evoliutsiia funktsii bibliotek v umovakh suspilnykh transformatsii* [Evolution of library functions in the context of social transformations] [PhD Dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts] [in Ukrainian].
- Kulyk, Ye. V. (2015, October 6–8). Virtualnyi prostir biblioteky yak seredovyshe osvity ta samoosvity yunatstva [Virtual library space as an environment for education and self-education of youth]. In *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia* [Library. Science. Communication] [Conference proceedings]. V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/529> [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. I., & Zahumenna, V. V. (2021). Transformatsiia ta rozshyrennia funktsii bibliotek u suchasnomu tsyfrovomu prostori [Transformation and expansion of library functions in the modern digital space]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 38–44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715> [in Ukrainian].
- Machlup, F. (1962). *The production and distribution of knowledge in the United States*. Princeton University Press. <https://www.mises.at/static/literatur/Buch/machlup-production-and-distribution-of-knowledge-in-the-us.pdf> [in English].
- Matviichuk, O. Ye. (2009). Sotsialno-kulturni funktsii bibliotek [Socio-cultural functions of libraries]. *Aktualni pytannia kulturolohii*, 8(1), 59–64. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3051/1/Matviychuk_%20%D0%9E.%202.pdf [in Ukrainian].
- Nikolaienko, Ya. M. (2025, October 30). Osvitianski biblioteky yak poserednyky u transferi yevropeyskykh osvitnikh tsinnostei [Educational libraries as mediators in the transfer of European educational values]. In *Harmonizatsiia systemy osvity Ukrainy z yevropeiskym osvitnim prostorem: dosiahnennia, vyklyky ta perspektyvy* [Harmonisation of the Ukrainian education system with the European education area: Achievements, challenges and prospects] [Conference proceedings] (pp. 105–107). State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics". https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/12/thesis_ssi-iea_vii_2025.pdf#page=105 [in Ukrainian].
- Novalska, T., & Boichuk, N. (2024). Publichni biblioteky yak instytutsii istorychnoi pamiaty ukrainskoho narodu [Public libraries as historical memory institutions of the Ukrainian people]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 13, 222–232. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307253> [in Ukrainian].
- Surovtseva, O. V. (2025). Osvitnia funktsiia naukovoï biblioteky Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova [The educational function of the scientific library

- of the Odessa I. I. Mechnikov National University]. In *Idei. Praktyky. Perspektyvy suchasnoi osvity* [Ideas. Practices. Perspectives of modern education] (Pt. 2, pp. 245–252). Odessa I. I. Mechnikov National University. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/91c5bc73-de8a-44f5-9e1d-7062683bf659/content> [in Ukrainian].
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (n.d.). *UNESCO Institute for Lifelong Learning Technical Note*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved February 26, 2026, from <https://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/LifelongLearning/en/UNESCOTechNotesLLL.pdf> [in English].
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2004). *Records of the General Conference, 32nd session: Vol. 1. Resolutions*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000133171> [in English].
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2005). *Towards knowledge societies*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843> [in English].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1995, January 27). *Pro biblioteku i biblioteknu spravu* [On libraries and librarianship] (Law No. 32/95-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, September 5). *Pro osvitu* [On education] (Law No. 2145-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- Yakyma, M., & Morhun, A. (2025, November 12). Biblioteka yak innovatsiyni tsestr osvity, komunikatsii ta samorozvytku [Library as an innovative center of education, communication and self-development]. In *Bibliopsykholohiia, bibliopedahohika, bibliohrafistyka, biblioterapiia v osviti: teoriia i praktyka* [Bibliopsychology, bibliographic pedagogy, bibliographic studies, bibliotherapy in education: Theory and practice] [Conference proceedings] (pp. 67–69). Mukachevo State University [in Ukrainian].
- Zhalko, T. Y., & Liashuk, N. V. (2023). Biblioteka yak seredovyshe navchannia i samoupravlinnia navchanniam v umovakh sohodennia (na prykladi Biblioteky-studii "DiM" Tsentralnoi biblioteky dlia ditei m. Lutska) [Library as an environment for learning and self-management of learning in present-day conditions (on the example of Library-studio "DiM" of Central Library for Children in Lutsk)]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 25–30 [in Ukrainian].

UDC 021.2:37:316.775-053.8

Lilia Kravets,
PhD, Lecturer,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
(Pereiaslav, Ukraine)
e-mail: liliakra236@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5631-623X

THE EDUCATIONAL FUNCTION OF THE LIBRARY AS ONE OF THE LEADING IN PROMOTING LIFELONG LEARNING

The aim of the article is to develop tools for implementing the educational function of the library, which contribute to adult education and realise the concept of “lifelong learning”.

Research methods. This study is based on the use of socio-communicational, institutional, structural-functional, informational and comparative approaches, involving terminological and classification analysis.

The scientific novelty of this study grounds on the analysis of the functions of the library as an integral syncretic complex with the educational function as the leading one. It is associated with the assimilation of valuable acquisitions and systematised knowledge, the formation of the individual's worldview and the trajectory of its development.

Main conclusions. It is established that the library, as a multifunctional social institution in the modern technologically oriented knowledge society, performs many functions. Education is an integral function of this syncretic complex. It is carried out via the interaction of the library with the educational system by creating conditions favourable for the self-education of the individual. It is noted that the library supports lifelong learning, as well as implements the principles of Ukraine's state education policy and functions as an innovative communicative environment for acquiring formal, non-formal and informal education. It is mentioned that the library of the 21st century is a communicative platform that unites a person with the spiritual experience of the past, integrates the individual into the modern intellectual space, and orients towards responsible participation in creating the future. The library is an interactive educational space; it becomes an agent of change, not only by implementing innovative solutions, but also by generating them. A set of tools are developed to implement the educational function of the library and promote lifelong learning. Twelve instrumental resources for implementing the educational function of the library and increasing the productivity of the library in supporting lifelong learning are identified. It is emphasized that Ukrainian libraries are active implementers of the concept of "lifelong learning" and adherents of educational initiatives.

Keywords: library functions; tools for implementing the educational function of the library; adult education; extended education; lifelong learning.

Надійшла 05.03.2026

Прийнята 14.04.2026

Стаття була вперше опублікована онлайн 22.05.2026

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.